

The background of the entire page is a solid orange color. It is decorated with a stylized illustration of a bookshelf. The shelves are represented by horizontal orange lines. Between the shelves, there are various books of different heights and colors (shades of orange and brown). Some books are standing upright, while others are leaning at an angle. The spines of the books are decorated with simple line art, including rectangles, circles, and vertical lines. Scattered throughout the background, both above and below the bookshelves, are small white stars of varying sizes.

Biblioteksplan

Folkbiblioteken i Luleå

2026-2030

BIBLIOTEKEN
I NORRBOTTEN
LULEÅ

INLEDNING OCH BAKGRUND

Biblioteken är en av samhällets öppna mötesplatser där människor möts, inspireras och utvecklas. Biblioteken stärker människors delaktighet i det demokratiska samhället genom litteratur, information, kunskap och kultur. Biblioteken är tillgängliga för alla och har ett särskilt fokus på prioriterade målgrupper och sammanhang där vi gör störst skillnad. Biblioteken i Luleå stärker kommunens invånare och bidrar till framtidens samhällsbygge med kunskap, innovation och öppenhet.

Bibliotekens verksamhet styrs av Bibliotekslagen (SFS 2013:801). Bibliotekslagen fastslår att varje kommun ska ha folkbibliotek. Kommunen ska också upprätta och anta en strategisk plan för den kommunala biblioteksverksamheten.

Luleå kommuns folkbiblioteksplan ska ge en tydlig bild över kommunens folkbiblioteksverksamhet. Den är ett politiskt styrdokument, beslutad av Kultur- och fritidsnämnden som anger riktning för utveckling av folkbiblioteksverksamheten i kommunen under perioden 2026–2030.

Folkbiblioteken utgör den största andelen av de kommunala biblioteken i Luleå med sina sex bibliotek och två bokbussar.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning och bakgrund	2
Syftet med en biblioteksplan	6
Avgränsningar i biblioteksplanen	6
Uppföljning och utvärdering av biblioteksplanen	6
Revidering av biblioteksplanen	6
Process och arbetsgång	7
Biblioteksplanens vägledande och styrande dokument	8
 Folkbiblioteken i Luleå – nuläge	 12
Vision och målsättningar för biblioteken i Luleå	16
Invånarnas delaktighet och samverkan	17
 Omvärldsspaning: Bibliotekens roll i ett föränderligt samhälle	 19
 Undersökningar och enkäter	 23
Besökare	24
Bibliotekspersonalen	26
 Handlingsplan.....	 29
 Bilagor	 36
Bilaga 1: Folkbiblioteken i Luleå – kortfattad historik	37
Bilaga 2: Frågor från de olika enkäterna.....	42

Syftet med en biblioteksplan

Biblioteksplanens syfte är att ange konkreta målsättningar för biblioteksverksamheten samtidigt som den innehåller en långsiktig planering av verksamhetens utveckling. Biblioteksplanen fungerar som en politisk riktning, en handlingsplan för tjänstepersoner och en inblick i verksamheten för invånare med möjlighet att påverka innehåll och utveckling av biblioteksverksamheten.

Avgränsningar i biblioteksplanen

Denna biblioteksplan omfattar endast folkbiblioteksverksamheten i Luleå kommun. Verksamheten är placerad inom Kultur- och fritidsförvaltningen.

Utöver folkbiblioteken är även skolbiblioteken, gymnasiebiblioteket och Vuxenutbildningens bibliotek en del av det allmänna biblioteksvä-

sendet i Luleå kommun. De är placerade inom Arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningen. Biblioteksplanen för dessa bibliotek tas fram av tjänstepersoner och beslutas av Arbetsmarknads- och gymnasienämnden samt Barn- och utbildningsnämnden. Skolbiblioteksplanen ska beskriva skolbibliotekens roll som en del av skolans pedagogiska verksamhet och vara tillgänglig för elever och pedagoger inom skolan.

Uppföljning och utvärdering av biblioteksplanen

Uppföljning och utvärdering av planen sker årligen av verksamheten i samband med verksamhetsberättelser.

Revidering av biblioteksplanen

Revidering av denna biblioteksplan påbörjas i slutet på 2028, en ny plan ska antas före 2030 års utgång.

Process och arbetsgång

Arbetet med revidering av biblioteksplan påbörjades hösten 2024 med en grov tidsplanering över processen. Kontakt togs med representanter från skolan och beslut togs om att Kultur- och fritidsförvaltningen respektive Arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningen ska ansvara för framtagande och beslutsprocess för varsin biblioteksplan, en för folkbiblioteken och en för skolbiblioteken (inkluderat grundskolornas bibliotek, gymnasiebiblioteket och Vuxenutbildningens bibliotek).

I arbetet med biblioteksplanen har synpunkter och förslag samlats in från besökare och personal. Tre olika enkäter har gått ut till olika målgrupper: en enkät till barn, en enkät till ungdomar och en enkät riktad mot vuxna. Barnen fick rita och skriva kring frågeställningen *”Vad är ett bra bibliotek tycker du?”*. Ungdomarna kunde svara på två frågor *”Vad är ett bibliotek för dig?”* samt *”Vad skulle du vilja göra på biblioteket?”*. Den tredje enkäten som riktades mot vuxna byggde i stort sett på samma frågor som ställdes inför revideringen av den föregående planen, på så vis kunde vi jämföra resultat och se eventuella förflyttningar i hur besökarna uppfattar biblioteksverksamheten.

Personalen fick ta del av sammanställningar av enkätresultatet och sedan enskilt och/eller i olika gruppkonstellationer resonera och tycka till om vad folkbiblioteken ska prioritera och utveckla de kommande fem åren.

Politiker i kultur- och fritidsnämnden fick under ett nämndsmöte i april 2025 ta del av enkätresultat, personalens tankar och idéer och utifrån det i en workshop komma med inspel till biblioteksverksamheten.

Information om biblioteksplanearbetet har getts till nationella minoriteter på samråd i maj 2025. I juni 2025 hölls sedan ett separat samråd med nationella minoriteter kopplat till biblioteksplanen¹.

Alla insamlade tankar och synpunkter och den omvärldsbevakning som görs löpande av verksamheten samt de styrdokument och lagar som gäller för biblioteksverksamheten i Luleå ligger till grund för innehållet i biblioteksplanen.

”

**Vad är ett bibliotek för dig?
Vad skulle du vilja göra
på biblioteket?**

¹ Inbjudan till Luleå kommuns samråd med nationella minoriteter går ut till representanter från Lule-Boden sameförening, Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset, Tornedalsgillet, Finska föreningen i Luleå, Romska kvinnors rätt i samhället, Judiska föräldranätverket. Samråden är öppna för alla som är intresserade.

Biblioteksplanens vägledande och styrande dokument

Det finns ett antal internationella, nationella, regionala och kommunala styrdokument som styr utformning av och innehåll i biblioteksverksamhet.

- Bibliotekslag (SFS 2013:801)
- Diskrimineringslag (SFS 2008:567)
- Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (SFS 2018:1197)
- Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724)
- Språklag (SFS 2009:600)
- IFLA:s/Unescos folkbiblioteksmanifest 2022
- Vision Luleå 2040, Agenda 2030 och Luleå kommuns mål och budget 2026 med plan för 2027–2028
- KIP – Kultur och idrottspolitisk plan
- Regional biblioteksplan 2023–2026
- Regional läsfrämjandeplan 2023–2026

Bibliotekslagen

Bibliotekslagens ändamålsparagraf säger att det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. I bibliotekslagen står det också att folkbiblioteken ska arbeta för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Folkbiblioteken ska vidare vara tillgängliga för alla och anpassade efter användarnas behov. Prioriterade grupper för bibliotekens verksamhet är barn och unga, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna samt personer med annat modersmål än svenska. På folkbiblioteken har alla rätt att låna litteratur utan avgift. Biblioteken får vid behov ta ut administrativa

avgifter för t.ex. porto, kopiering eller liknande tjänster.

Diskrimineringslag

Diskrimineringslagens ändamål är att motverka diskriminering och att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Lagen innebär att biblioteken måste säkerställa att både den fysiska och digitala miljön samt verksamheten är tillgänglig och inkluderande för alla användare. Biblioteket ska också aktivt arbeta för att förebygga diskriminering och främja lika möjligheter att ta del av biblioteksverksamheten.

Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen)

Barnkonventionen blev svensk lag den 1 januari 2020. Barnkonventionen är central för biblioteksverksamhet eftersom den säkerställer att barns rättigheter och behov beaktas i alla beslut och aktiviteter som rör dem. Barnkonventionen fastslår att barn har rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Barn har också rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion. Det är framförallt fyra artiklar ur konventionen som ska arbetas med i biblioteksverksamheten:

Artikel 2 Barns lika värde och rättigheter:

Inget barn får diskrimineras i biblioteksverksamhet.

Artikel 3 Barnets bästa: Bibliotek måste alltid prioritera barnets bästa vid alla beslut som rör barn.

Artikel 12 Rätt att bli lyssnad på: Barn har rätt att uttrycka sina åsikter och bli hörda i alla frågor som rör dem, biblioteken ska skapa möjligheter för barn att delta och påverka verksamheten.

Artikel 13 Yttrandefrihet: Barn har rätt till yttrandefrihet och information, vilket innebär

att de ska kunna tänka, tycka och uttrycka sina åsikter fritt. Biblioteken ska erbjuda verksamhet och miljöer som stödjer detta.

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Lagen beskriver vilka rättigheter de nationella minoriteterna judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar har i samhället. Lagen säger att de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sina språk och sina kulturer ska främjas. Särskilt gäller detta barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket. Folkbiblioteken har i uppdrag att revitalisera och främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i samhället. Kommunen ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter. Detta gäller även biblioteket. Luleå kommun ingår i förvaltningsområden för finska, meänkieli och de samiska språken och har ett särskilt ansvar för dessa språk.

Språklagen

Lagen innehåller bestämmelser om svenska språket, de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Det offentliga har ett genom lagen ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och det svenska teckenspråket.

Enligt språklagen ska var och en som bor i Sverige ges möjligheten att lära sig, utveckla och använda svenska. Detsamma gäller den som tillhör en nationell minoritet med avseende till minoritetsspråket, eller den som har behov av teckenspråk i relation till det svenska teckenspråket. Även de som har ett annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål.

IFLA:s/Unescos folkbiblioteksmanifest

Manifestet beskriver och tydliggör bibliotekens grundläggande uppdrag, principer och värde-

grund. Manifestet har tagits fram tillsammans med IFLA och olika nationella biblioteksförningar och lyfter fram bibliotekens betydelse för mänskliga rättigheter, samhällsutveckling, forskning, bildning och demokrati, fri tillgång till information och åsiktsfrihet samt betydelsen av att värna användarnas personliga integritet. Manifestet reviderades 2022 för att anpassas till de stora tekniska och samhällsliga förändringarna så att manifestet fortsätter att spegla folkbibliotekens verklighet och uppdrag i dag.

Enligt manifestet är folkbibliotekens huvuduppdrag att verka för information, läskunnighet, utbildning, inkludering, samhällsengagemang och kultur.

Vision Luleå 2040, Agenda 2030 och Luleå kommuns mål och budget 2026 med plan för 2027–2028

Vision Luleå 2040 handlar om att skapa ett attraktivt Luleå som är socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart över tid. Visionen innehåller nio övergripande mål som i sin tur förhåller sig till de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030:

Jämlik - Luleås invånare har en god och jämlik hälsa

Delaktig - Luleås invånare är delaktiga i samhällets utveckling

Aktiv - Luleås invånare har ett socialt, kulturellt och fysiskt aktivt liv

Grannskap - Luleås invånare bor i ett gott grannskap

Natur - Luleås naturvärden finns kvar och har plats att utvecklas

Klimat - Luleå har ingen påverkan på klimatet

Vardag - Luleås invånare har ett hållbart vardagsliv

Innovation - Luleå är ett ledande nav för tillväxt och innovation

Arbete - Luleås invånare har arbete

Utöver de övergripande målen finns fyra olika riktningar, långsiktiga strategier som visar vad som är avgörande att prioritera halvvägs till visionen:

- Stå för öppenhet och mångfald
- Lyft identiteten som kuststad året runt
- Ta sats för en ledande nordlig region
- Bygg för framtiden

Kultur- och fritidsnämnden har i sin verksamhetsstyrning valt att prioritera målområdena jämlik, delaktig, aktiv och grannskap då de målen ses som direkt kopplade till nämndens uppdrag och verksamhetsområde. Den verksamhetsplanering som görs inför varje år består av mål och aktiviteter kopplade till de övergripande målen samt kvalitetsmål i form av ständiga förbättringar i verksamheten.

Luleå kommun är mitt i en samhällsomställning och har som mål att år 2040 ha 100 000 invånare och 5 000 nya jobb utan någon negativ påverkan på klimatet. Hela kommunen behöver därför utvecklas och skapa fler bostäder, mer levande kultur, nya vägar, ubyggd infrastruktur samt bra vård, omsorg och skolor. I samhällsomställningen har Luleå kommun-koncern tagit fram fem prioriterade områden och tilläggsuppdrag som alla verksamheter behöver omhänderta i sin verksamhetsplanering.

Dessa områden är:

- Valfungerande vardag för alla
- Trygg i Luleå
- Klimatsmart och naturpositiv
- Mer Luleå för fler luleåbor
- Blomstrande näringsliv

Luleå kommuns mål och budget 2026 med plan för 2027–2028² visar hur Luleå kommun-koncern kommer att arbeta för att nå visionen om framtidens Luleå 2040, hur budgeten ska fördelas samt uppdrag och verksamhet för de olika nämnderna och styrelserna. Mål och budget är kommunens viktigaste verktyg för planering och styrning av verksamheten i det korta perspektivet (1–3 år).

² Mål och budget 2026 med plan 2027–2028 beslutades under sommaren 2025.

Biblioteksverksamheten berörs med följande tilläggsupdrag och investeringar:

- Utreda ökad tillgänglighet till skolbibliotek³
- Mer kultur och upplevelser för unga – efter ungas önskemål
- Investering i en ny barn- och ungdomsbokbuss

Kultur- och idrottspolitiskt program

Programmet uttrycker önskvärd utveckling av Kultur- och fritidsnämndens verksamhet inom Luleå kommun och en politisk målsättning. Utifrån programmet skapar förvaltningen förslag till utvecklingsmål som därefter beslutas av nämnden.

Målområden för kulturområdet är: Identitet och upplevelser, Mötesplatser samt Stöd, bidrag och nätverk. Biblioteksverksamheten berörs av följande mål:

- Utbudet till barn och unga ska prioriteras, vi ska ge ungas kulturyttringar en plats i de offentliga rummen.
- Vi ska stödja barn och ungas självständiga utveckling fritt från stereotypa normer och gränser.
- Vi ska stödja brett och mångfacetterat evenemangsutbud under hela året, vi prioriterar evenemang som är kostnadsfria för besökarna.
- Vi ska ha mötesplatser av många olika slag med en god geografisk spridning, som främjar möten mellan olika åldrar, grupper, kulturer och intressen.
- Vi ska erbjuda kostnadsfria eller subventionerade kultur- och fritidsaktiviteter, där vuxna är närvarande och barn och unga är medskapande.

- Vi stödjer och utvecklar samverkan och samarbete med det civila samhället.

Regional biblioteksplan och Regional läsfrämjandeplan

Den regionala biblioteksplanen är vägledande för kommunernas egna biblioteksplaner.

Här är utpekade områden för folkbiblioteksverksamheten:

Bibliotekssamverkan och digitalisering - utveckla och stärka det regionala bibliotekssamarbetet och arbetet med digitalisering för invånarnas tillgång till bibliotekstjänster, litteratur och medier.

Demokrati och delaktighet - stödja utvecklingen av folkbiblioteket som en öppen och tillgänglig plats för demokrati och delaktighet och som en resurs för ökad hållbarhet.

Digital delaktighet - stödja folkbibliotekens arbete med medie- och informationskunnighet för ökad digital delaktighet hos norrbottningarna.

Litteratur och läsfrämjande - stärka det läsfrämjande arbetet för ett ökat intresse för läsning och litteratur.

Polarbibblo - utveckla Polarbibblo för barns berättelser och skapande som resurs för barn som är språkbärare av samiska, finska och meänkieli.

Den regionala läsfrämjandeplanen bygger på den regionala biblioteksplanen och är utgångspunkt för folkbibliotekens läs- och litteraturfrämjande arbete. Den regionala läsfrämjandeplanen beskriver inriktningen för arbetet med litteratur, läsning och skrivande under planperioden.

³ Arbetsmarknads- och utbildningsförvaltningen ansvarar för skolbiblioteken och driver utredningen i samarbete med Kultur- och fritidsförvaltningen.

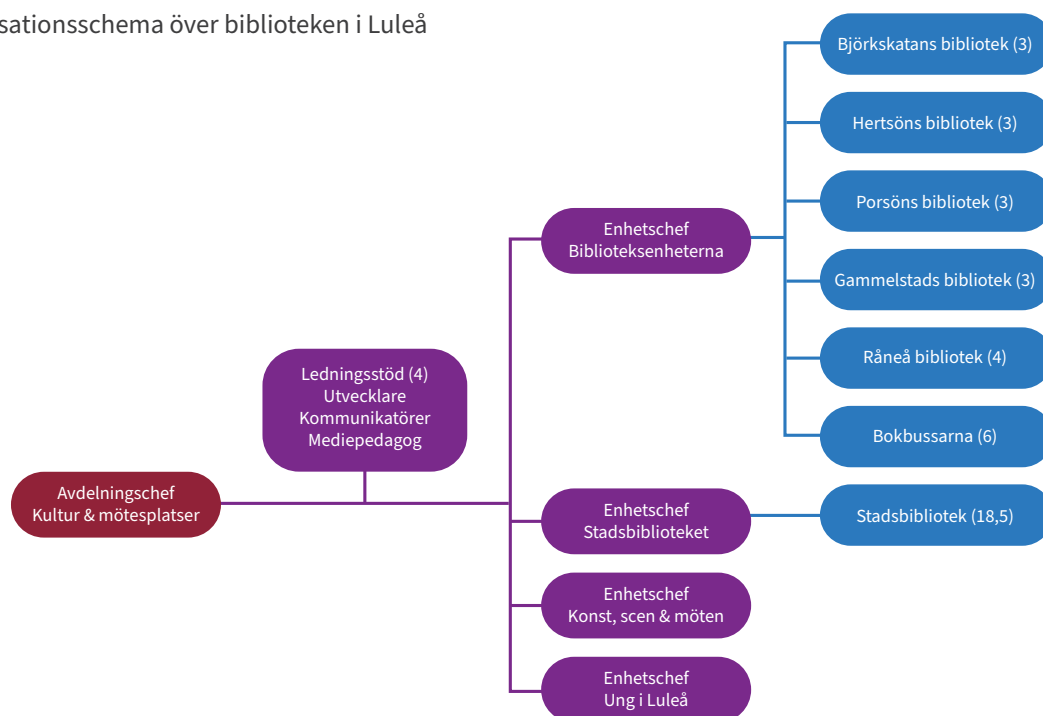
FOLKBIBLIOTEKEN I LULEÅ – NULÄGE

Luleås folkbiblioteksverksamhet utgörs idag av stadsbiblioteket i Kulturens hus och fem mindre enhetsbibliotek belägna i Råneå och Gammelstad samt på Hertsön, Porsön och Björkskatan. Utöver det finns två bokbussar; en barn- och ungdomsbokbuss som besöker förskolor och skolor samt en allmän bokbuss med hållplatser på landsbygden. För de som har svårt att besöka ett bibliotek på grund av hög ålder, långvarig sjukdom, rörelsehinder eller funktionsnedsättning erbjuds uppsökande verksamhet som t. ex. Boken kommer⁴.

Folkbiblioteksverksamheten är ordnade i avdelningen Kultur och mötesplatser i Kultur- och fritidsförvaltningen. Folkbiblioteksverksamheten har 40,5 heltidstjänster och leds av 2 enhetschefer. Merparten av personalen är högskoleutbildade och jobbar som bibliotekarier eller bibliotekspedagoger, några är biblioteksassistenter och två är bokbusschaufförer. Alla bibliotek förutom stadsbiblioteket är numera meröppna bibliotek. Efter att avtal för meröppet skrivits på biblioteket har besökaren⁵ tillgång till biblioteket kl. 10-22 alla dagar⁶.

Bild 1 Organisationsschema över biblioteken i Luleå

Biblioteken i Luleå har drivna medarbetare med ett stort engagemang för sitt grunduppdrag inom läsfrämjande, digital delaktighet och demokrati. Biblioteken i Luleå arbetar tillitsbaserat genom att låta ansvar och mandat fördelas till rätt personer i organisationen samt i hög grad utgå från invånarnas perspektiv och behov. Biblioteken i Luleå utvecklar sina bibliotek i samklang med närområdet och de olika biblioteken verkar främst i sitt lokalsamhälle, samtidigt som rutiner och förhållningssätt utarbetas gemensamt för biblioteken i Luleå. För att stärka samverkan över enhetsgränser och skapa förutsättningar för att dela och lära mellan varandra finns det 3 utarbetade nätverk och 3 arbetsgrupper inom organisationen⁷.

⁴ "Boken kommer" betyder att bibliotekspersonal ger biblioteksservice hemma hos en invånare.

⁵ För att nyttja meröppet måste man vara 18 år fyllda. Vuxna ansvarar för sina barn.

⁶ Meröppet på Råneå bibliotek är under utveckling, utökning av meröppettiderna sker succesivt.

⁷ Nätverk Läslust barn och unga. Nätverk Läslust vuxna. Nätverk Användarservice. Arbetsgrupp tillgänglighet och social biblioteksverksamhet. Arbetsgrupp katalog. Arbetsgrupp Digidelcenter.

— Stadsbiblioteket —

”

Luleå Stadsbibliotek ska vara en lugn och respektfull plats för alla. Vi ska värna om det vi gör bra med besökaren i fokus. Med ett allsidigt och angeläget mediebestånd tillsammans med en mångsidig programverksamhet.

Stadsbiblioteket ligger inuti Kulturens hus som också inrymmer konsthall, konsert- och konferensanläggning samt turistcenter. Stadsbiblioteket har omkring 200 000 besökare varje år och lånar ut lika många böcker. På stadsbiblioteket finns även Digidelcenter, en plats där digital handledning erbjuds till besökare. I stadsbiblioteket finns plats för utställningar av olika slag, enskilda konstnärer eller andra typer av utställningar. Biblioteket är öppet med självbetjäning tidiga morgnar och även öppet på helgerna. Biblioteket erbjuder ett brett programutbud mot alla målgrupper som t.ex. boksnaack, författarsamtal, babysång, bok- och filmklubbar, NPF-träffar och fredagsmys. Återkommande större evenemang är Bok och Bild, Bokfesten samt Barnsöndagar.

— Porsöns bibliotek —

”

Människor, möten, tillsammans, demokrati, tillit.

Porsöns bibliotek ligger inuti Porsöskolan och har omkring 20 000 besökare per år. Biblioteket har genom tre projektår⁸, med stöd av externa medel från Kulturrådet, Utvecklingsplan Porsön samt upprustning av Porsö centrum, utvecklats

från ett mindre barnbibliotek till ett mellanstort enhetsbibliotek med mediebestånd, personalresurser och verksamhet mot alla målgrupper. Porsöns bibliotek samverkar med föreningar och organisationer aktiva i lokalsamhället och erbjuder utlån av sina lokaler vissa dagar och tider till externa aktörer via en e-tjänst. Porsön har barn och vuxna besökare med olika bakgrunder som talar många språk och är en mötesplats för många. Biblioteket erbjuder programutbud som t.ex. Shared reading, pyselmåndagar, bokcaféer, bokprat, sagostunder och baby på bibblan.

— Gammelstads bibliotek —

Biblioteket ligger inuti centrumbyggnaden i Stadsö centrum och har ca 27 000 besökare per år. Biblioteket har stort upptagningsområde med många omkringliggande stadsdelar, skolor och förskolor och har många utlån jämfört med de andra mindre biblioteken. Bibliotekets lokaler är små och vid större arrangemang behöver rummet möbleras om för att kunna samla fler besökare vid t.ex. ett författarsamtal. Aktiviteter som Gammelstads bibliotek erbjuder är bl. a. sagor vid lägerelden, bokklubb för unga, tyst bokcirkel, bokcaféer, sagostunder samt olika lovaktiviteter med teman. En flytt av Gammelstads bibliotek tillbaka till Stadsöskolan i samband med utbyggnad och renovering är i planeringsfas inför årsskiftet 2028–2029.

— Björkskatans bibliotek —

Biblioteket ligger i Björkskataskolan och har ca 23 000 besökare per år. Biblioteket har en fin utställningsyta där både barn och vuxna kan ställa ut. Björkskatans bibliotek erbjuder aktiviteter mot målgrupper som t.ex. bokhäng för unga, bokcaféer, bokskoj, baby på bibblan, olika temaveckor och lovaktiviteter.

⁸ Tre projektår från okt 2021 till okt 2024 finansierade av Kulturrådets ”Stärkta bibliotek”

*Långt ifrån stan men nära
människorna.*

Råneå bibliotek ligger i Medborgarhuset i Råneå och har ca 28 000 besökare per år. Det är det enda av enhetsbiblioteken som har ett längre avstånd till Luleå, vilket gör att t.ex. bemanning och öppettider särskiljer sig mot de andra. Råneå bibliotek har ett utökat uppdrag kopplat till medborgarservice och föreningsstöd. Uppdraget innefattar bl. a. turistinformation via Infopoint, kopieringsstöd till föreningar, ansvar för konferenslokalerna i Medborgarhuset och stöd till nyanlända. Råneå bibliotek samverkar mycket med andra aktörer, ofta lokalt förankrade verksamheter och föreningar. Råneå bibliotek blev meröppet i mars 2025 och kommer successivt utöka sina meröppettider. Biblioteket erbjuder aktiviteter mot alla målgrupper som t.ex. sagostunder, fredagsmys, bokcirkel, pyssel, tävlingar, bokprat, bokcaféer och bokmässan RåLitt vartannat år.

*Hållbar, språk, tillgängligt,
vänlig, nyfikenhet.*

Hertsöns bibliotek ligger sedan 2023 i tillfälliga modulbyggnader i Hertsö centrum tillsammans med skola, fritidsgård och sporthall. Biblioteket har de senaste åren haft reducerad verksamhet och stängda perioder vilket gör att de än idag jobbar för att få besökare att hitta tillbaka till sitt bibliotek. Antalet besökare och utlån har ökat stadigt sen återöppnandet och besöksantalet är nu uppe i ca 17 000 per år. Biblioteket samverkar med sitt närområde för att kunna erbjuda aktiviteter för alla Hertsöbor och jobbar mycket med delaktighet för barn och unga. Biblioteket är en del av Projekt DOIT som drivs av Rädda barnen i samarbete med Luleå kommun. Projektets mål är att skapa fler trygga mötesplatser där idrott och kultur kan ge fler unga jämlika förutsättningar och möjlighet till god social, psykisk och fysisk hälsa. Ett annat samarbete kallat "Bok och bad" påbörjades under 2025 med det nya badhuset på Hertsön. Samarbetet innefattar bl. a. utlån av badkort och ett minibibliotek på badhuset. Hösten 2026 beräknas den nya skolan med fritidsgård och bibliotek stå klar och planering inför en flytt pågår under 2025.

— Bokbussarna —

De två bokbussarnas uppdrag är att bedriva och erbjuda folkbiblioteksverksamhet för de invånare som har ett längre avstånd till ett fysiskt bibliotek. Verksamheten för de båda bussarna styrs av en turlista som fastställs inför varje läsår. Den ena bussen (Bokbussen Allmänheten) togs i bruk hösten 2022. Bokbussen Allmänheten kör ett fyraveckors-schema och besöker regelbundet ca 100 hållplatser i glesbygden där de möter alla målgrupper. Den andra bussen (Barn- och ungdomsbokbussen) är från 2012 och en upphandling pågår under 2024–2026 för inköp av en ny bokbuss. Barn- och ungdomsbokbussen kör ett sexveckors-schema och besöker 10 grundskolor (f-klass till år 6) samt 39 förskolor.

Utöver turlistans regelbundna turer jobbar bokbussarna med popupverksamhet på förskolor, skolor eller andra platser på landsbygden där människor träffas och samlas. Popupverksamheten innehåller kvalitativt läsfrämjande arbete som t.ex. boklek, bokklubb och bokprat, information om biblioteksverksamhet och bokbussar, arbete med digital handledning eller andra aktiviteter som faller inom ramen för bibliotekens breda uppdrag.

Bokbussarna används även regelbundet vid Biblioteken i Luleås gemensamma externa programverksamhet som t.ex. popupverksamhet under Luleå Pride, byadagar och julmarknader runt om i kommunen. Bokbussverksamheten har etablerad samverkan med olika föreningar och organisationer t.ex. Parasport Luleå, Svenska kyrkan, Luleå kommuns Äldresupport och olika pensionärsföreningar.

— De digitala biblioteken —

De digitala biblioteken Bibblo.se och Polarbibblo.se är en del av folkbibliotekens verksamhet och av särskild betydelse för de invånare med ett längre avstånd till ett fysiskt bibliotek men också för alla invånare som vill ta del av bibliotekets e-tjänster såsom e-böcker, digitala tidningar och tidskrifter, olika databaser och e-tjänster samt streamad film. Både Bibblo.se och Polarbibblo.se drivs av Regionbibliotek Norrbotten i samarbete med kommunerna i Norrbotten.

Vision och målsättningar för biblioteken i Luleå

Vision

Biblioteken i Luleå är kommunens mest inspirerande platser för kreativa möten, lustfyllt lärande och berikande pauser.

Målsättningar

- **Demokrati, öppenhet och inkludering**
Biblioteken i Luleå är trygga, mångkulturella mötesplatser där alla röster får höras. Vi står upp för yttrandefrihet och informationsfrihet, samt arbetar inkluderande mot alla målgrupper. Genom samverkan med andra aktörer i samhället bygger vi broar mellan människor, kulturer och idéer.
- **Levande mötesplatser**
Biblioteken i Luleå är levande och inkluderande mötesplatser där litteratur, kunskap

och kultur står i centrum. Genom att erbjuda inspirerande aktiviteter och tillgång till ett rikt utbud av både analoga och digitala medier väcker vi läslust, fantasi och kreativitet hos människor i alla åldrar. Vår personal är engagerad, kunnig och tillgänglig – med förmågan att möta varje individ där de är. Vi arbetar särskilt för att stärka barns språk- och läsutveckling, och uppmuntrar vuxna att bli aktiva medskapare i barns språkliga resa. Samtidigt stödjer vi vuxna i deras egen utveckling som läsare. Vi är nyfikna på framtiden och öppna för nya metoder och verktyg för att främja läsning, med särskilt fokus på barn och unga. Genom ett aktivt arbete med vårt mediebestånd och en ständig bevakning av biblioteksutvecklingen, säkerställer vi att våra resurser är aktuella, relevanta och tillgängliga för alla.

- **Digital delaktighet för alla**

Vi verkar för att öka invånarnas digitala kompetens och förståelse för informations-samhället. Genom vägledning och handledning i digitala miljöer stärker vi medie- och informationskunnigheten och främjar ett källkritiskt förhållningssätt. Vårt arbete med Digidelcenter är en viktig del i att skapa digital delaktighet och minska det digitala utanförskapet.

- **En hållbar och tillgänglig biblioteksverksamhet**

Vi erbjuder en biblioteksverksamhet som är tillgänglig, trygg och anpassad efter invånarnas behov. Vi prioriterar barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska. Vi arbetar aktivt med barns delaktighet och säkerställer att deras perspektiv tas tillvara i verksamhetens utformning. Vår verksamhet genomsyras av ett HBTQI-perspektiv och vi strävar efter jämlikhet och likvärdighet – utan krav på prestation, konsumtion eller kostnad. Genom bemannade och mer öppna bibliotek, bokbussar och uppsökande verksamhet når vi ut till hela kommunen. Vi satsar på kontinuerlig kompetensutveckling, omvärldsbe-

vakning och deltar i regionala och nationella nätverk för att stärka bibliotekens roll i samhället. Med nyfikenhet, öppenhet och ett gott bemötande möter vi varje besökare – varje dag.

Invånarnas delaktighet och samverkan

Invånarnas delaktighet och möjlighet att påverka

Invånarna i Luleå kommun är främsta mottagare och målgrupp av folkbibliotekens verksamhet och av den anledningen alltid välkomna att påverka biblioteksverksamheten och dess utveckling. Det finns förslagslådor på varje bibliotek där besökare anonymt kan lämna in synpunkter och förslag och det går alltid att kontakta biblioteken via mejl eller telefon. Inköpsförslag eller andra frågor och synpunkter går att lämna via ett webbformulär på Bibblo.se. Inför revideringen av denna plan har invånare också haft möjlighet att påverka genom enkäter och andra insatser som ordnats.

Nationella minoriteter är särskild prioriterade och ambitionen är att utöka samverkan och kommunikationen med dessa målgrupper, dels via samråd men även genom att etablera ett större nätverk för kommunikation och spridning av information.

På det lokala biblioteket jobbar biblioteks-personalen på olika sätt med delaktighet och dialog med barn och unga. Det finns alltid en strävan att utveckla program och aktiviteter utifrån barn och ungas önskemål. Utvärderingar görs vanligtvis efter olika program och aktiviteter. Syftet med utvärderingarna är att besökarna ska få tycka till och lämna in förbättringsförslag men också för att ge personalen möjlighet att tänka till vad som kan förbättras.

”

Vi ska göra Norrbotten till en mer upplevelserik plats att leva på.

Biblioteken i Norrbotten (BiN)

Biblioteken i Luleå samverkar med andra biblioteksverksamheter på olika nivåer och i olika sammanhang. Den största samverkan sker med andra folkbibliotek inom det stora biblioteks-samarbetet Biblioteken i Norrbotten⁹. Samarbetet består av alla 14 kommuner i Norrbotten och omfattar ett gemensamt biblioteksdata-system och gemensam webbplats Bibblo.se, boktransporter i hela regionen, gemensamma e-tjänster och licenser, gemensamma regler och rutiner samt enhetliga taxor och avgifter. Den gemensamma visionen för Biblioteken i Norrbotten är: *"Vi ska göra Norrbotten till en mer upplevelserik plats att leva på"* och samarbetet vilar på värdegrunden: *"Inspirerande, berikande, möten, paus"*. Bibliotekssamarbetet samordnas av Regionbibliotek Norrbotten och allt arbete utgår från kommunalt självbestämmande, Bibliotekslag, regional biblioteksplan, avtal, planer, regler och rutiner samt olika arbetsgruppers uppdragsdirektiv. Målet med samarbetet är att öka samverkan mellan biblioteken i Norrbotten, förbättra och utveckla bibliotekets tjänster, ge invånarna tillgång till ett större utbud av medier och e-tjänster och på så vis kunna erbjuda alla invånare i Norrbotten en likvärdig biblioteksservice. Inom BiN finns även samverkan med andra regionbiblioteksverksamheter i Sverige, t.ex. den gemensamma informationskampanjen *"Ordet är fritt"* där de fyra norrlänen Norrbotten, Jämtland-Härjedalen, Västerbotten och Västernorrland samverkat kring föreläsningar, webinarier och kampanjmaterial. För de prioriterade målgrupperna barn och unga, de nationella minoriteterna och urfolket samerna driver Regionbiblioteket webbplatsen Polarbibblo.se. Polarbibblo är en unik resurs som stimulerar barns läsning, skrivande och språkutveckling utifrån Barnkonventionen. Polarbibblo vänder sig till alla barn men i synnerhet de barn som är språkbärare av samiska, finska och meänkieli.

⁹ Bibliotekssamarbetets formella start var 2013.

Skolornas bibliotek

Biblioteken i Luleå samverkar med grundskolornas bibliotek, gymnasieskolans bibliotek och vuxenutbildningens bibliotek i form av råd och stöd vid utveckling av biblioteksverksamhet eller tillgång till biblioteksdatasystem. Ett visst samarbete kan också ske kring kompetensutveckling inom biblioteksverksamhet. Vid ansökan om Kulturrådets bidrag *"Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek"* görs ansökan i samarbete med representanter för grundskolornas bibliotek.

Universitetsbiblioteket vid Luleå tekniska universitet

Biblioteken i Luleå har inget regelbundet eller etablerat samarbete med universitetsbiblioteket vid LTU, vilket delvis beror på att uppdragen skiljer sig mycket åt. I syfte att öka kunskap om de olika verksamheterna sker ibland studiebesök eller informationsdelning på annat sätt. Porsöns bibliotek som ligger närmast universitet har en naturlig koppling dit, speciellt via studenterna som besöker båda biblioteken.

Resursbiblioteken

Biblioteken i Luleå samverkar vid behov med resursbiblioteken i Sverige. Resursbiblioteken bedriver konsultativ verksamhet och stöttar folkbiblioteken i metoder, material och tjänster kopplat till de nationella minoriteternas behov av biblioteksverksamhet. Resursbiblioteken är Finlandsinstitutets bibliotek, Judiska biblioteket, Nordkalottbiblioteket, Biblioteken i Malmö/Resursbiblioteket för romani chib samt Samernas bibliotek.

**OMVÄRLDSSPANING:
BIBLIOTEKENS
ROLL I ETT
FÖRÄNDERLIGT
SAMHÄLLE**

I en tid av snabba samhällsförändringar, teknologiska framsteg och globala kriser står folkbiblioteken i Sverige inför ett växande och alltmer komplext uppdrag. Deras grundläggande roll – att främja läsning, kunskap och demokrati – står fast, men sättet detta uppdrag utförs på måste ständigt anpassas till nya behov och utmaningar i omvärlden.

Bibliotek i förändringens centrum

Biblioteken är inte isolerade institutioner – de är djupt integrerade i samhällets utveckling. När tekniken förändras, demokratin utmanas och kriser uppstår, påverkas också bibliotekens funktioner. IFLA:s senaste trendrapport¹⁰ identifierar sju centrala trender som formar bibliotekens framtid: förändrade kunskapspraktiker, teknologisk omvandling, omförhandlat förtroende, ökade krav på färdigheter, digital ojämlikhet, resurskrävande informationssystem och människors behov av gemenskap.

Digitalisering, AI och informationskompetens

Digital teknik och artificiell intelligens förändrar både samhället och bibliotekens verksamhet. Biblioteken har en fortsatt viktig roll i att stärka allmänhetens digitala kompetens och förmåga att kritiskt granska information. AI-kommissionens Färdplan för Sverige¹¹ föreslår en satsning på folkbiblioteken om 100 miljoner kronor per år under åren 2025–2029 för att stärka folkbibliotekens uppdrag att främja invånares användning av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande. Den föreslagna satsningen syftar till att allmänheten ska kunna få hjälp med att prova på och använda kvalitetstestade AI-verktyg kostnadsfritt. Folkbildningsfrågan kring AI-teknik och dess användning skulle enligt AI-kommissionens slutbetänkande till stor del

landa på folkbiblioteken. Genom att erbjuda vägledning i hur man hanterar AI-genererat innehåll, deepfakes och desinformation, blir biblioteken en motkraft till manipulation och kunskapsförlust. Samtidigt kan tekniken skapa nya möjligheter för biblioteken såsom AI-drivna sökverktyg, digitala utställningar och tillgänglighetslösningar.

Demokrati, tillit och folkbildning

Enligt den årliga *”Democracy Report”* som tas fram av V-Dem Institute¹² har antalet länder som gått från demokrati till autokrati ökat de senaste åren. V-dem Institute beskriver hur autokratisering ofta följer likartade mönster med oavsiktligt delande av felaktig information och desinformation som skapar konflikter och ökar motsättningar i samhället. Även i Sverige kan vi bl. a. se en normförflyttning i hur media rapporterar om händelser men också hur våra folkvalda uttrycker sig kring frågor kopplade till yttrandefrihet. Politiska påtryckningar för att förbjuda eller begränsa bl. a. mångfald, identitet och rättigheter pågår överallt i världen. I USA startade Banned Books-rörelsen¹³ redan 1982 som en reaktion på de växande utmaningarna med spridningen av böcker till skolor, bibliotek och bokhandlare. Banned Books har de senaste åren även fått fäste på bred front i Sverige. Syftet är att uppmärksamma och sprida kunskap om förbjuden litteratur. När polarisering och desinformation ökar samtidigt som förtroendet för samhällets grundläggande institutioner minskar, blir bibliotekens roll som neutrala och tillförlitliga kunskapsförmedlare allt viktigare. Genom att erbjuda tillgång till oberoende journalistik och information, offentliga dokument och utbildning i medie- och informationskunskap (MIK), stärker biblioteken medborgarnas förmåga att navigera i en komplex informationsmiljö. Biblioteken kan således utvecklas

¹⁰ www.ifla.org/trend-report

¹¹ www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2025/02/sou-202512

¹² www.v-dem.net/publications/democracy-reports

¹³ bannedbooksweek.org/ och www.svenskapen.se/banned-books

ännu mer som trygga rum för samhällsdialog och demokratisk delaktighet.

Läskris och bildningens betydelse

Under de senaste åren har forskning och rapporter visat att både barn, unga och vuxna läser allt mindre, och på andra sätt än tidigare. Skärmar konkurrerar ofta med läsning, vilket många upplever påverkar koncentration och läsförståelse negativt. Det talas allt oftare om en läskris som en växande samhällsutmaning. Studier visar att hjärnan bearbetar information olika beroende på om vi läser på skärm eller papper. Vid skärmläsning blir vi ofta mindre noggranna och mindre källkritiska än när vi läser tryckt text. Läsförmåga är avgörande för att kunna tänka kritiskt och delta aktivt i samhället. Den stärker empati, fantasi och förståelse för världen – egenskaper som är viktiga i en demokrati. Läsning bidrar till vårt existentiella välbefinnande när vi genom olika berättelser kan hitta mening, tröst och glädje. Läsning hjälper oss att sätta ord på tankar och känslor, och att förstå våra egna erfarenheter. Den spelar också en viktig roll i identitetsskapande, vi speglar oss i karaktärer och berättelser, vilket hjälper oss att förstå oss själva och vår plats i världen. Samtidigt öppnar läsning upp för nya perspektiv som kan påverka våra värderingar och vår syn på omvärlden. Biblioteken i Luleå ska fortsätta inspirera till läsning, stärka läsvana och göra litteratur tillgänglig för alla och med fördel utveckla arbetet med social läsning som t.ex. biblioterapi där litteratur används för att främja välmående.

Sociala mötesplatser och gemenskap

Att skapa platser där invånare kan dela utrymme och resurser är avgörande för att bygga ett jämlikt samhälle. Biblioteken är i grunden sociala mötesplatser, öppna för alla, fria att använ-

da och fortfarande en av få offentliga platser där människor kan vistas utan krav på konsumtion eller prestation. I en tid där ensamhet och social isolering ökar¹⁴, samhällsstrukturer och arbetsmönster förändras blir bibliotekens roll som gemenskapsbyggare och mötesplats allt viktigare. Genom att erbjuda delade resurser som arbetsytor, teknik, böcker och programverksamhet skapar biblioteken möjligheter för människor att mötas, samarbeta och lära tillsammans. Gemenskap och möten sker även online och biblioteken skulle kunna erbjuda digitala plattformar och fler evenemang online för att kunna nå ut till fler. Biblioteken kan också fungera som nav för lokala initiativ, där föreningar, studiecirkel och medborgardrivna projekt kan få stöd och utrymme. I takt med att arbetslivet blir mer flexibelt kan bibliotek också fungera som alternativa arbetsplatser och kreativa miljöer för distansarbetare och frilansare. Detta ställer såklart nya krav på biblioteken som rum.

Krisberedskap och samhällsviktighet

Covid-19-pandemin, pågående krig i Europa och det ökade antalet konflikter i världen har aktualiserat och tydliggjort bibliotekens roll som samhällsviktig verksamhet vid kris- och krigssituationer. Redan i den nationella biblioteksstrategin Strategi för ett starkt biblioteksväsende som togs fram 2022¹⁵ konstaterade regeringen att biblioteken har en roll inom det civila försvaret. Regeringen framhåller just informationsuppdraget, då allmänhetens tillgång till faktabaserad och trovärdig information behöver säkras oavsett situation. I kris- och krigssituationer är det också avgörande att tillgodose människors behov av trygghet och möjligheter att kommunicera med och möta andra. Under pandemin när stora delar av samhället stängde ner förstärktes bibliotekets roll som mötesplats för att bryta ensamhet och isolering och många

¹⁴ Se t.ex. Folkhälsomyndigheten: Nationell strategi mot ensamhet "Tillsammans – för god gemenskap i hela befolkningen 2025–2029" www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/vad-gor-vi-och-andra/tillsammans-minskar-vi-ensamhet

¹⁵ www.regeringen.se/artiklar/2023/06/regeringens-strategi-for-ett-starkt-biblioteksvasende

bibliotek i Sverige insåg vikten av att upprätthålla sina verksamheter och fortsätta välkomna besökare. Fler globala kriser kopplade till frågor om ekonomi, klimat och spänningar mellan stormakter kommer att inträffa, därför behöver bibliotekens roll som trygghetspunkt och informationsnav utvecklas ytterligare. Det kräver också fortlöpande möjligheter till kompetensutveckling och fortbildning för verksamma inom biblioteksvärlden för att kunna bistå allmänhetens behov. Luleå kommun har identifierat folkbiblioteken som en samhällsviktig verksamhet i kommunens beredskapsarbete och i enlighet med Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap bör folkbiblioteken i Luleå fortsätta arbeta med beredskap.

Hållbarhet och digital rättvisa

Informationssystem förbrukar alltmer resurser, våra informationsbehov påverkar således vår planet. Biblioteken kan därför ha en viktig roll i att bidra till en hållbar informationsmiljö. I takt med att digitala tjänster växer ökar också energiförbrukningen kopplad till datacenter, molntjänster och digital infrastruktur. Biblio-

teken ska därför arbeta aktivt med att minska sin miljöpåverkan, t.ex. genom energieffektiva IT-lösningar, hållbar mediehantering och cirkulära principer för teknik och material. För att främja återanvändning och det cirkulära tänkandet i samhället är det fler och fler bibliotek som börjat utforska utlån av mer än bara medier. Att t.ex. kunna låna en symaskin, en biljett till ett kultur- eller idrottsevenemang eller ett verktyg på biblioteket kan minska nyproduktion men också främja en jämlik tillgång till vårt samhälle. Biblioteken kan också arbeta mer för att folkbilda inom hållbarhet genom att erbjuda och tillhandahålla information, programaktiviteter och resurser som stärker allmänhetens kunskap om klimatfrågor och miljömedvetna val. När allt fler samhällstjänster blir digitala riskerar personer utan digital kompetens eller tillgång till teknik hamna i ett digitalt utanförskap. Bibliotekens arbete med digital inkludering och fria lärmiljöer där alla, oavsett bakgrund och kunskaper, kan utveckla de färdigheter som krävs i ett digitaliserat samhälle är därför viktigt för ett jämlikt och rättvist samhälle. Genom att kombinera miljöhänsyn med uppdraget att främja jämlik tillgång till information, kan biblioteken bidra till en grön och rättvis omställning.

UNDERSÖKNINGAR OCH ENKÄTER

Besökare

SCB:s Medborgarundersökning som genomfördes 2024¹⁶ redovisar följande resultat på frågor kopplade till biblioteksverksamheten i kommunen:

81% tycker att biblioteken har ett bra eller mycket bra utbud av aktiviteter och programverksamhet. Jämfört med andra kommuner på plats 72 av 128, strax under genomsnittet (82%)

89% tycker att det finns ett bra eller mycket bra utbud av digitala böcker och tidskrifter på biblioteken. Jämfört med andra kommuner på plats 84 av 128, strax under genomsnittet (90%)

93% tycker att utbudet av fysiska böcker och tidskrifter på biblioteken är bra eller mycket bra. Jämfört med andra kommuner på plats 102 av 128, strax under genomsnittet (95%)

SCB:s undersökning redovisar även följande svar på frågor kring biblioteksverksamhet kopplat till Nationella minoriteter:

Känner du till de särskilda rättigheter som Sveriges fem nationella minoriteter har?

35% - Ja

65% - Nej

Talar du eller någon anhörig/familjemedlem något av minoritetsspråken?

15% - Finska

17% - Meänkieli

72% - Nej

Hur tycker du kommunens service på finska, meänkieli, lulesamiska eller nordsamiska fungerar när det gäller bibliotekens utbud av böcker och tidskrifter?

23%, 16% - Ganska bra

6% - Mycket bra

76% - Vet inte/ingen åsikt

Hur tycker du kommunens service på finska, meänkieli, lulesamiska eller nordsamiska fungerar när det gäller bibliotekens utbud av aktiviteter (t.ex. bokklubbar, författarbesök, sagostunder)?

10% - Ganska bra

85% - Vet inte/ingen åsikt

Bibliotekets egna besöksenkäter för vuxna (181 svar) visar på att hitta, låna och lämna litteratur/medier samt att få boktips är det som efterfrågas mest. Att kunna läsa tyst för sig själv, få samhällsvägledning och digital handledning har ökat lite jämfört med förra enkäten (2020). På frågan om vad som skulle göra att man besökte biblioteket oftare är utökade öppettider samt bättre och fler sittplatser i topp, men generellt har alla svarsalternativ ökat jämfört med förra enkäten, vilket kan tyda på att besökarna önskar mer av det som biblioteket erbjuder. Fritextsvaren för besökarnas favoritbibliotek kan sammanfattas till: *“Bra service, trevligt bemötande, massvis med böcker och boktips, lugn och välkomnande mötesplats med många bra och mysiga sittplatser”*. Boktips och läsinspiration är viktigt för besökarna och även om många får boktips från vänner och bekanta samt sociala medier så är bibliotekshyllorna och skyltningen i biblioteket viktig. Enligt enkätens fråga om bibliotekets e-tjänster använder de flesta webbplatsen Bibblo.se och en del använder Biblioappen för e-böcker, utöver det är användandet och kännedomen om bibliotekets olika e-tjänster rätt lågt. Utifrån enkäten vill besökarna att biblioteken ska satsa på *“mer och fler”*, dvs fler böcker och fler aktiviteter, mer öppettider och fler bibliotek/bokbussturer. Många besökare tycker också att biblioteken ska prioritera barn och ungas läsning. Biblioteksmiljöerna behöver också förbättras enligt besökarna, fler och bättre sittplatser, mysigare mer ombonade lokaler, tystare, lugnare i vissa delar samt mer inspirerande miljöer. Fritextsvaren på frågan om besökarna saknar något på sitt bibliotek är nästan identiska med vad de tycker biblioteken ska

¹⁶ SCB:s medborgarundersökning 2024 deltog 128 kommuner. I Luleå kommun skickades den ut till 1600 personer och svarsgraden var 34%. Procentsiffrorna är avrundande till heltal.

satsa på, dvs utökade öppettider och lugnare och mysigare miljöer.

Sammanfattningsvis från enkätsvaren tycker besökarna att biblioteken ska satsa på:

Miljö och inredning – mysigare och lugnare miljö med fler och bättre sittplatser, särskilt för barn.

Utbud av böcker - fler böcker i olika genrer, fler exemplar av populära böcker, fler tidningar och tidskrifter och möjlighet att kunna låna fler ljudböcker och e-böcker per månad.

Aktiviteter och evenemang – fler aktiviteter för barn och ungdomar som främjar skapande och kreativitet, fler aktiviteter för alla som främjar läsning och läslust.

Digital delaktighet och digitala tjänster - fortsätta erbjuda digitala lösningar och förbättra webbplatsen för att enklare kunna söka och hitta böcker. Bättre bokbeskrivningar på webbplatsen. Fortsätta med digital handledning och vägledning kring e-tjänster, digital information och källkritik.

Tillgänglighet och öppettider – Generösare öppettider, inklusive kvällsöppet och meröppet från kl. 8. Fler bibliotek och bokbusssturer

särskilt i områden utanför centrum. Bättre skyltning för att hitta böcker. Ett bibliotek närmare bostaden och fler bibliotek i skolor och byar.

Den enkät som riktades mot ungdomar fick bara 19 svar och kan därför inte ge en helhetsbild av vad ungdomar tycker och tänker. Utifrån inkomna svar kan dock en mening sammanfatta nästan alla: Ett bibliotek är ett ställe där man kan känna sig bekväm, för att läsa och plugga men även umgås. De flesta svarar att de vill kunna studera, plugga och läsa i en lugn bekväm miljö. Någon nämner önskemål om att kunna köpa kaffe/te samtidigt. Att söka och hitta böcker och information och även få hjälp ses som en självklarhet för många. För de som nyttjar biblioteket för att plugga och studera är nuvarande öppettiderna inte alltid tillräckliga.

Enkäten till barn fick 161 svar. Barnen fick rita och skriva kring en enda fråga om vad de tycker är ett bra bibliotek. Utifrån svaren märks det att en del barn suttit tillsammans och jobbat med enkäten och då inspirerats av varandra. Svaren visar att barnen har en grundläggande och likvärdig syn på vad ett bibliotek eller en bokbuss är och generellt har barnen en väldigt positiv syn på biblioteken och bokbussarna.

Bild 2 Positiva fritextkommentarer från enkäten mot vuxna

Barnens fritextsvar kan sammanfattas i följande punkter:

Tyst och Lugnt - De flesta barnen tycker att biblioteket ska vara en tyst och lugn plats där alla kan läsa och koncentrera sig utan att bli störd.

Brett utbud av böcker - Ett stort och varierat utbud av böcker är viktigt. Barnen vill ha många böcker i olika genrer (magi, skräck, roligt, spännande, fakta) och många böcker för alla åldrar. Böcker på olika språk och serier av böcker är också efterfrågade.

Hjälpsam och snäll personal - Det är viktigt att det finns personal som kan hjälpa till att hitta böcker och ge boktips.

Mysiga och bekväma läsplatser - Barnen vill ha mysiga läshörnor med sköna sittplatser som soffor, fåtöljer och mysiga möbler (hängmattor, saccosäckar, kuddar, filtar mm) där de kan läsa i lugn och ro. Det är viktigt att biblioteket har en lugn och trivsamt miljö, en del barn nämner gardiner, växter och lugna färger.

Aktiviteter, pyssel och fika - Många barn önskar att det ska finnas olika aktiviteter som bokklubbar, pysselhörnor och spel. Några nämner även caféer och godis, popcorn och glass.

Teknik och digitala resurser - Gratis Wi-Fi, datorer för att kunna söka böcker och digitala skärmar som ger boktips är viktigt, även att besökare ska kunna låna själv eller få hjälp vid behov.

Tillgänglighet och öppettider - Bra öppettider och tillgänglighet är viktigt. Några barn nämner även att det borde finnas fler bibliotek eller bokbussar som besöker skolor oftare. Det är också viktigt att det är lätt att hitta i biblioteket och att böckerna är sorterade utifrån genre eller alfabet. Tillgång till toaletter nämns också.

Bibliotekspersonalen

Personalen har utifrån besökarnas synpunkter och sin kännedom om verksamheten och dess utmaningar fått tycka till om vilka satsningar och prioriteringar som ska göras de kommande fem åren. För personalen är det viktigt att få fortsätta förbättra och fördjupa den biblioteksverksamhet vi redan gör. Personalen tycker att det kan vara svårt att prioritera bland olika initiativ och uppgifter då de upplever att de inte räcker till för allt som är viktigt i bibliotekens uppdrag.

Personalen vill fortsätta utveckla biblioteksmiljöerna. En trivsamt och tillgänglig miljö ses som minst lika viktig som själva utbudet av aktiviteter och tjänster. Att t.ex. kunna jobba mer med zon-indelning av biblioteket utifrån målgruppers olika behov samt tänka till kring sittplatser och läsmiljöer på olika sätt. Att förbättra den fysiska och kognitiva tillgängligheten till lokaler och verksamhet är prioriterat, ett konkret förslag är att jobba vidare med NPF-träffar för familjer.

Personalen är medvetna om bibliotekens demokratiska uppdrag och vill jobba vidare med biblioteket som en mötesplats för information- och åsiktsfrihet genom att t.ex. öka möjligheterna för människor att mötas och dela berättelser och åsikter mellan varandra. Personalen vill utveckla bibliotekens läsförmedlande arbete mot barn genom att jobba mer med estetik, pedagogik och lek. Samverkansprojektet Bokstart Luleå med målgruppen de minsta barnen och deras vuxna är prioriterat och särskilt viktigt är att genom projektet bygga upp processer och samverkansmodeller som är hållbara även efter projektid.

Personalen känner till besökares önskemål om utökade bemannade öppettider och meröppettider samt den oro som finns hos besökare om att öppettiderna ska minska. Personalen vill kunna erbjuda fler bemannade öppettimmar men det kräver mer resurser.

Personalen vill fortsätta arbeta för att stärka invånarnas digitala delaktighet. De upplever att behovet är störst hos målgruppen äldre samt de prioriterade målgrupperna; personer med funktionsnedsättningar och personer med annat modersmål än svenska. Personalen tycker att det webbplatsen Bibblo.se behöver utvecklas. Webbplatsen behöver bli mer tillgänglig och byggas ut med mer information om programaktiviteter och bibliotekens service och utbud. Det upplevs som svårt att med marknadsföring och kommunikation nå ut till alla målgrupper om vad biblioteket erbjuder och kan göra. Personalen upplever ofta att det finns en viss teknikmättnad hos barn och föräldrar. Många barn och unga har idag skärmar i handen dygnet runt. Då kan biblioteket vara en motpol genom att erbjuda analoga och fysiska alternativ.

Personalen är medvetna om biblioteken som samhällsviktiga och inser vikten av att fortsätta jobba med en gemensam plan för personalstyrkan för hur biblioteken ska agera i kris eller krig och hur biblioteken bygger beredskap med t.ex. vattentillgång, reservenergi och informationspridning. Råneå har med sitt längre avstånd till Luleå möjlighet att utvecklas till en kommunal informationspunkt/trygghetspunkt vid större samhällsstörningar.

Personalen önskar mer diskussion och samtal kring medier och mediestrategier. *Vilken typ av litteratur ska prioriteras och på vilka bibliotek? Hur ska biblioteken arbeta med AI-genererade medier? Hur ska fördelningen mellan fysiska och digitala medier vara?* Personalen vill utveckla "Boken kommer"-verksamheten samt jobba ännu mer med tema-utställningar, boktips, skyltning och synliggörande av olika genrer och avdelningar i biblioteksrummen.

Personalen har några svar på frågan om vad biblioteken ska sluta göra eller göra mindre av. De vill minska de administrativa uppgifterna kopplade till krav, kontroller och avgifter eller krångliga system som tar mycket tid i vardagen. De vill jobba för mer av kontinuerlig kvalitativ verksamhet istället för kortsiktiga tidsbegränsade projekt. Personalen vill också värna om mångfalden och variationen hos de olika biblioteksenheterna, att göra på samma sätt på alla bibliotek fungerar inte alltid. Personalen tycker också att folkbiblioteken ska sluta agera skolbibliotek, vilket kan förstås utifrån att det är många besökare som idag inte har tillräcklig kunskap om skolbibliotek och folkbibliotek och vad som skiljer deras uppdrag åt.

HANDLINGSPLAN

Handlingsplanen baseras på de tankar och synpunkter som samlats in från besökare, personal och kultur- och fritidsnämndens politiker, från samråd med nationella minoriteter, från omvärldsbevakning som görs löpande samt de styrdokument och lagar som gäller för biblioteksverksamheten i Luleå. Handlingsplanen innehåller prioriteringar och utvecklingsområden inom biblioteksverksamheten och beskriver därför inte hela den verksamhet som genomförs på biblioteken.

Prioritering/ förflyttning	Beskrivning
Förbättra den fysiska och kognitiva tillgängligheten till bibliotekslokaler och i biblioteksverksamhet	Ett långsiktigt och konsekvent utvecklingsarbete för att säkerställa en god tillgänglighet till bibliotek och biblioteksverksamhet för personer med fysiska, psykiska, kognitiva och intellektuella funktionsnedsättningar. Det handlar både om den fysiska biblioteksmiljön men även hur biblioteken kommunicerar och bemöter besökare samt hur aktiviteter och program kan tillgängliggöras för fler. Förbättringsarbetet leds av chefer tillsammans med en grupp medarbetare från varje biblioteksenhet. Biblioteken i Luleå ska: 1. Arbeta fram en gemensam bild av hur biblioteken i Luleå arbetar med tillgänglighet 2. Undersök möjligheter att etablera en samverkan med intresseorganisationer, föreningar och andra aktörer som representerar de olika målgrupperna 3. Utveckla NPF-träffar utifrån målgruppernas behov 4. Arbeta med att synliggöra Legimus, tillgängliga medier och funktionslådor på ett enhetligt sätt på alla bibliotek 5. Synliggöra, utöka antalet användare och sprida Boken kommer-verksamheten till fler biblioteksenheter 6. Utveckla ett enhetligt skyltprogram för biblioteken i Luleå 7. Arbeta med tillgänglighetsfokus vid ommöblering, flytt och förändring av bibliotekslokalerna 8. Delta och samverka inom Regionbibliotek Norrbottens nätverk för tillgänglighet för utbyte av kunskap och erfarenheter
Bokstart	Bokstart drivs som projekt under åren 2024–2027. När projektiden löpt ut ska det finnas en kommunövergripande överenskommelse som fastställer en permanent arbets- och ansvarsfördelning för de tre samverkansparterna i det långsiktiga arbetet med barns språkutveckling. Bokstarts övergripande mål är att stärka vårdnadshavare till barn 0–3 år i deras betydelsefulla roll för barns språk- och läsutveckling, utveckla en kvalitativ och hållbar samverkan mellan folkbibliotek, förskola och barnhälsovård för att nå ut till vårdnadshavare och andra viktiga vuxna i barns närhet, samt öka och sprida kunskap om små barns språk- och läsutveckling.

Prioritering/ förflyttning	Beskrivning
Bokstart	Biblioteken i Luleå ska: 1. Ansöka om bidragsmedel för Bokstart från Kulturrådet under projektåren 2024–2027 2. Ansöka om bidragsmedel från Kulturrådet gällande inköpsstöd till folk- och skolbibliotek med en prioritering på Bokstart 3. Etablera en hållbar och kvalitativ samverkan mellan folkbibliotek, barnhälsovård och förskola i Luleå kommun för arbetet med små barns språkutveckling genom att stegvis introducera och bygga upp arbetet med Bokstart i alla berörda verksamheter 4. Möjliggöra för personalen att arbeta med Bokstart 5. Öka och stärka personalens kunskaper om barns språkutveckling och stärka personalen i deras roll som Bokstartsambassadörer 6. Arbeta med att familjer möts av Bokstarts gemensamma budskap från tre håll (folkbibliotek, barnhälsovård och förskola) 7. Öka och stärka kunskapen om vikten av språkstimulerande aktiviteter samt ge redskap för språkstimulering hos vårdnadshavare till barn 0–3 år 8. Undersöka och utveckla olika typer av kapprumsbibliotek på förskolor och väntrummbibliotek på BHV 9. Delta i regionala samverkansaktiviteter för små barns språkutveckling samt bevaka utvecklingen av Miessi¹⁷ som bokstartsprojekt
Läsfrämjande, litteratur och medier	Det läsfrämjande arbetet är grundläggande för verksamheten och sker enligt läsfrämjandeplanen utifrån varje biblioteks förutsättningar samt besökares behov och önskemål. Läsfrämjande arbete pågår dagligen i mötet med besökare men också genom olika program och aktiviteter. Biblioteken i Luleå ska: 1. Utveckla den sociala läsningen i olika former och nyttja biblioteket som mötesplats, t.ex. genom bokcirklar, läsecirklar med shared reading som metod, tyst läsning i grupp, bokcirklar, biblioterapi, boksamtal i grupp 2. Främja läs- och språkförmåga genom aktivt arbete med lättläst litteratur och språkcaféer 3. Utveckla läsfrämjande aktiviteter mot de mindre barnen med fler inslag av lek, estetik och pedagogik, använd många sinnen och skapa fler vägar till fantasi och inre bilder

¹⁷ Miessi är ett pågående projekt som leds av Regionbibliotek Norrbotten i samverkan med Västerbotten. Målet är att etablera ett samiskt språknätverk mellan professionella som möter barn.

Prioritering/ förflyttning	Beskrivning
Läsfrämjande, litteratur och medier	4. Utveckla de läsfrämjande aktiviteterna mot äldre barn och unga genom att arbeta med delaktighet 5. Utveckla forum för diskussioner och samtal kring mediefrågor och arbeta med den mediestrategiska planen som är framtagen för Biblioteken i Norrbotten 6. Erbjuder fler aktiviteter för unga i samverkan med konsthall och Ung i Luleå (Fokus unga och unga vuxna 13-25 år) 7. Delta och samverka inom Regionbiblioteket Norrbottens nätverk för barn och unga utifrån förutsättningar och behov
Demokrati, folkbildning och delaktighet	Fortsätt stärka bibliotekets roll och funktion för ett demokratiskt samhälle med fri åsiktsbildning. Digital inkludering och delaktighet är viktigt då digitaliseringen är en betydande del av samhällsutvecklingen. Att på olika sätt folkbilda och främja invånares digitala innanförskap är att stärka inkludering och demokrati. Biblioteken i Luleå ska: 1. Arbeta fram en tydlig målbild för Digidelcenters verksamhet på alla bibliotek 2. Ta del av kompetensutveckling inom digitalisering och AI och utforska AI-verktyg i syfte att utveckla och underlätta biblioteksverksamheten 3. Anordna fler föreläsningar, workshops eller andra aktiviteter för att främja folkbildning inom digitalisering 4. Satsa på fortbildning och kompetensutveckling kopplat till informationshantering, objektiva medier, faktagranskat material och källtillit 5. Delta i den regionala kommunikationskampanjen "Ordet är fritt" 2024–2026 för att synliggöra bibliotekens uppdrag kring fri åsiktsbildning
Biblioteket som mötesplats och biblioteksrum	Fortsätt utveckla biblioteken som tillgängliga, inkluderande och kulturellt levande mötesplatser där människor trivs och känner delaktighet, gemenskap och meningsfullhet. Arbeta med biblioteksrummen utifrån besökares behov och önskemål. Sträva efter att utveckla miljöer som stimulerar till läsning, samtal och möten.

Prioritering/ förflyttning	Beskrivning
Biblioteket som mötesplats och biblioteksrum	Biblioteken i Luleå ska: 1. Utveckla biblioteken som mötesplatser både för privatpersoner och externa aktörer (föreningar, organisationer). Tydliggör vad biblioteken kan erbjuda i form av lokal för möten, marknadsföring mm. 2. Utveckla stadsbiblioteket som meröppet bibliotek 3. Utöka meröppettiderna i Råneå efter verksamhetens förutsättningar och besökares behov 4. Etablera och synliggöra en grund för bibliotekens arbete med HBTQI+ 5. Arbeta för fler mysigare sittplatser och mer inspirerande miljöer, både för individuell läsning men även för att mötas i grupp 6. Förstärk zon-indelning på biblioteken utifrån varje biblioteks förutsättningar
Biblioteken som samhällsviktiga och en del av totalförsvaret	Fortsätt arbeta med biblioteken som samhällsviktig verksamhet i Luleå kommun och tydliggör bibliotekens olika roller i händelse av kris, krig och beredskap. Biblioteken i Luleå ska: 1. Utveckla biblioteken som trygghetspunkter och informationscentra i samverkan med Luleå kommun 2. Följa den nationella utvecklingen av bibliotekens roll i totalförsvaret 3. Satsa på intern kompetensutveckling inom beredskapsfrågor 4. Arbeta med handlingsplan för beredskap, internt och i samverkan med andra verksamheter inom Luleå kommun
Framtida bibliotek i ett växande Luleå	Fortsätt undersöka förutsättningar för biblioteksverksamhet i ett växande Luleå. Biblioteken i Luleå ska: 1. Utarbeta en plan för nya bibliotek i Luleå kommun 2. Delta i arbetet med Hertsöns nya bibliotek och bidra till utvecklingen av en samverkansyta (t.ex. visualiseringscenter) i nya Hertsöskolan 3. Delta i arbetet med nya Stadsöskolan och framtida flytt av Gammelstads bibliotek

Prioritering/ förflyttning	Beskrivning
Mobil biblioteks- verksamhet och bokbussar	Fortsätt utveckla den mobila biblioteksverksamheten i sin helhet, bokbussarnas funktion och arbete med bibliotekens hela uppdrag. Biblioteken i Luleå ska: 1. Delta i regionalt samverkansarbete med bokbussverksamheterna i Norrbotten 2. Upphandling och inköp av en ny barn- och ungdomsbokbuss 2024–2026 3. Undersöka möjligheter till minibibliotek i någon form på olika platser, t.ex. i skärgården eller på andra platser där tillgängligheten till fysiska bibliotek är låg
Utveckla arbetet med prioriterad målgrupp natio- nella minoriteter	Fortsätt arbeta med revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken och de kulturella identiteterna. Främja flerspråkighet som en kultu- rell rikedom och rättighet samt prioritera barn och ungas användning av minoritetsspråk och deras utveckling av en flerkulturell identitet. Fortsätt informera och öka kunskapen och förståelsen om de nationella minoriteterna i majoritetssamhället genom att synliggöra de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Biblioteken i Luleå ska: 1. Delta på samrådsmöten för uppföljning av biblioteksplan minst en gång per år 2. Utveckla kommunikationskanalerna med målgrupperna 3. Synliggöra och samarbeta med Polarbibblo som resurs och verksamhet 4. Synliggör läsappen Bläddra som digital resurs för böcker på finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska 5. Stärk den interna kompetensen kring nationella minoriteter och minoritetsspråk 6. Arbeta fram en sammanställning över vad biblioteken kan erbjuda målgrupperna om de själva vill använda biblioteken som mötesplats för egna aktiviteter 7. Arbeta för att aktiviteter mot målgrupperna även sker på enhetsbiblioteken och/eller i digital form 8. Utveckla samarbetet med de olika resursbiblioteken för råd och stöd i litteratur, kultur eller aktiviteter. 9. Uppmärksamma och levandegör de nationella minoriteternas kultur som en del av den lokala kulturen, skapa ett årshjul över speciella dagar/högtider kopplat till nationella minoriteter som underlag för synliggörande och aktiviteter på biblioteken

Prioritering/ förflyttning	Beskrivning
Utveckla arbetet med prioriterad målgrupp nationella minoriteter	10. Utveckla bibliotekets interna organisation för arbete med och för målgrupperna 11. Utveckla samverkan kring medier, kultur och programverksamhet med målgrupperna. Bjud in fler för att tillsammans arrangera program och aktiviteter på biblioteken 12. Fortsätt köpa in litteratur och medier på minoritetsspråk och parallelltext och synliggör på alla bibliotek oavsett efterfrågan 13. Synliggör och arbeta mer med symboler, flaggor och andra föremål tillhörande de nationella minoriteterna i biblioteksrum, aktiviteter och marknadsföring
Utveckla arbetet med prioriterad målgrupp personer som har annat modersmål än svenska	Fortsätt köpa in och tillhandahålla litteratur och medier på de språk som är tillämpliga i Luleå kommun. Samarbeta med Mångspråkiga lånecentralen för råd och stöd i arbetet med mångspråk. Främja kulturell rikedom och synliggör ett mångkulturellt samhälle. Sträva efter att rekrytera personal med interkulturell och flerspråkig kompetens. Biblioteken i Luleå ska: 1. Utveckla samverkan kring medier och programverksamhet med målgrupperna. Bjud in fler för att tillsammans arrangera program och aktiviteter på biblioteken 2. Utveckla kommunikationen med föreningar och organisationer som samlar målgrupper med andra språk än svenska 3. Synliggör webbsursen Världens bibliotek för digitala böcker på flera språk 4. Stärk den interna kompetensen kring inkludering, mångfald, språk, normer och kultur 5. Arbeta fram en sammanställning över vad biblioteken kan erbjuda målgrupperna om de själva vill använda biblioteken som mötesplats för egna aktiviteter 6. Synliggör den mångfald av människor som bor i Luleå kommun genom att uppmärksamma och levandegöra språken och andra kulturers högtider/speciella dagar som en del av den lokala kulturen 7. Utveckla bibliotekets interna organisation för arbete med och för målgrupperna 8. Delta i regionala insatser och samverkan kring fortbildning inom inkludering, mångfald, språk, normer och kultur

BILAGOR

Bilaga 1: Folkbiblioteken i Luleå – kortfattad historik:

1890–1960

1896 beslutade Godtemplarorden i Luleå att börja låna ut sin boksamling till allmänheten. Godtemplarbiblioteket höll öppet en timme varje söndag för lån av böcker. 1901 bildades en folkbibliotekskommitté med uppdrag att verka för ett folkbibliotek i Luleå. För att finansiera bokinköp och personal anordnades bl. a. lotterier. Tre år senare, den 15 april 1903, var folkbiblioteket klart för invigning och Selma Johansson anställdes som bibliotekarie med en arbetstid på fem timmar per dag. 1931 tog Luleå stad över driften av biblioteket. I kommunhusets källare i Råneå fanns under 1950-talet ett bibliotek. Biblioteket i Råneå var öppet några kvällar varje vecka, utlåningen sköttes av fru Anna Bladfors. 1954 fanns filialbibliotek i Svartöstans Folkets hus sedan 1942 samt på Norra Örnässkolan på Örnäset sedan 1947. Dessa filialer hade öppet sex timmar i veckan på kvällstid. På Örnäsets bibliotek kunde besökare förutom böcker även låna grammfonplattor. Stadsbiblioteket var beläget på Köpmangatan 17 och hade öppet fyrtiofem timmar i veckan.

1960–1990

Efter kommunsammanslagningen 1969–1970 fanns totalt åtta filialbibliotek; i Svartöstan, Sunderbyn, Gammelstad och Råneå samt på Örnäset, Bergviken, Bergnäset och Mjölkudden. Flera av dessa bibliotek var förlagda till högstadieskolor. 1964 flyttade stadsbiblioteket till Kyrkogatan 15. I samband med planeringen av Stålverk 80 började nya bostadsområden planläggas. Hertsön, Porsön och Björkskatan växte upp i början av 1970-talet och i deras centrumanläggningar placerades också filialbibliotek. I mitten av 1970-talet startade bokbussverksamheten upp i kommunen. Under denna period byggdes också arbetsplatsutlåning-

en upp med hjälp av lokala bokombud. 1976 beslutade dåvarande kulturnämnden att halva medieanslaget skulle gå till barn- och ungdomslitteratur, något som fortfarande efterlevs. 1984 datoriserades biblioteken då BUMS-systemet infördes. I stället för analoga kortkataloger återfanns katalogen på mikrofiche och lånen registrerades med streckkodsetiketter. 1988 stängdes filialerna på Bergviken, Mjölkudden och Svartöstan för vuxna låntagare och bokbusssturer sattes in som ersättning. Svartöstans bibliotek drevs vidare av Svartöstans intresseförening under en period men stängdes igen 1996. 1990 blev Björkskatans bibliotek ett profilbibliotek och bytte namn till Kvinnobiblioteket. Profilen innebar en satsning på litteratur och verksamhet av, om och för kvinnor.

1990–2015

Efter ett politiskt beslut 1997 startade biblioteket och medborgarkontoret i Råneå upp en samverkande verksamhet i Medborgarhuset. Stadsbibliotekets behov av nya lokaler blev mer och mer akut under 1990-talet och efter flera utredningar och förslag klubbades beslutet om att bygga Kulturens hus hösten 2003. Kulturens hus invigdes den 13 januari 2007 och inrymmer förutom stadsbiblioteket även konsthall, konsert- och konferenslokaler, turistbyrå, restaurang, café, kontorslokaler och garage. 2009 stängde filialerna på Örnäset och Bergviken och året därefter lades även Sunderbyns bibliotek ned. 2012 utökades biblioteket med ytterligare en bokbuss med inriktning mot barn- och ungdomar. Denna bokbuss fick Svensk Biblioteksförnings pris som Årets Bokbuss 2013. 2011–2012 inrättades två helt nya tjänster på biblioteksavdelningen. Först en IT-samordnare och därefter en IKT-pedagog. 2013 påbörjades sjösättningen av biblioteksavdelningens nya organisation. Parallellt med detta arbete startade även det kommunövergripande bibliotekssamarbetet *"Biblioteken i Norrbotten"*. Syftet var att öka tillgänglighet, utbud och service till låntagarna. Bibliotekssamarbetet innebar ett gemensamt bibliotekssystem och bibliotekskatalog, ett likadant bibliotekskort, ett kommunövergripande

transportavtal samt gemensam marknadsföring. Biblioteken i Norrbotten styrs av regionbiblioteket med stöd av bibliotekschefer i alla Norrbottens kommuner via regelbundna chefsmöten och en chefsledd styrgrupp. Utvecklingsarbete inom bibliotekssamarbetet sker i olika arbetsgrupper med representanter från regionbiblioteket. 2014 drevs en kommun-gemensam läsluststrategi utifrån läsfrämjandeplaner och olika kommunikationsaktiviteter genomfördes både lokalt och regionalt. Den gemensamma webbplatsen Bibblo.se lanserades 2015.

2016–2020

2016 påbörjades arbetet med övergång till den nationella bibliotekskatalogen Libris och Dewey decimalklassifikation (DDK). 2017 fortsatte arbetet med övergång till Dewey och folkbiblioteken i Luleå började med lättlästa bokcaféer vid flera bibliotek. En intern arbetsgrupp med fokus på kvalitet genom undersökningar och utvärderingar startades upp. *"Bokfesten"*, ett nytt koncept sjösattes och det satsades på fler självbetjäningsstationer och ny teknik för att kunna utveckla metoder och arbetssätt i det läsfrämjande arbetet. 2018 blev folkbiblioteken i Luleås läsfrämjandeplan för barn och unga klar. Under våren återöppnade Porsöns bibliotek som varit stängt sedan hösten 2017 på grund av rökskador. Björkskatans bibliotek stängdes under våren på grund av brand. En stor satsning på digital kompetensutveckling för personalen initierades för att kunna jobba med digital delaktighet gentemot besökare. 2019 slogs Kulturförvaltningen och Fritidsförvaltningen ihop och blev Kultur- och fritidsförvaltningen. Omorganisationen ledde till att även konsthallen och dess verksamhet inkluderades i biblioteksavdelningen. Under året invigdes DigidelCenter och Skaparytan på Stadsbiblioteket. Björkskatans bibliotek återöppnades under våren efter omfattande renoveringar efter branden. Läsfrämjandeplanen för vuxna blev klar och arbetet med att ta fram en Medieplan startade. Frågan om Meröppna bibliotek utreddes och förberedelser för

meröppet på Hertsöns och Björkskatans bibliotek startade. Utredning och dialog med Barn- och utbildningsförvaltningen påbörjades angående överlåtelse av drift av Mjölkuddens bibliotek som ett skolbibliotek. Stora effektiviseringskrav ställdes på alla Luleå kommuns verksamheter, i likhet med många andra kommuner och regioner i Sverige. Effektiviseringarna påverkade biblioteksverksamheten bl. a. i form av minskade personalresurser vilket i sin tur ledde till en översyn av bibliotekets organisation samt öppettider, bemanning och helgbemanning på de olika biblioteken. Resultatet blev en rejäl minskning av de bemannade öppettiderna på biblioteken och ett arbetssätt där personal från de mindre biblioteken hjälps åt att bemanna stadsbiblioteket på helger. I gengäld till de minskade öppettiderna tillkom möjligheten att använda sig av meröppet på en del bibliotek. Under året var biblioteket på Hertsön delaktiga i ett stort EU-projekt kallat *"Folkverkstan"*. Rädsla barnens initiativ *"Summervibe"* startades upp där biblioteken var en samverkanspart. Medborgarkontoret i Råneå omorganiserades, vilket påverkade samarbetet med biblioteket.

2020–2022

2020 blev Barnkonventionen en lag. Revidering av biblioteksplanen påbörjades. Skolbiblioteksfrågan diskuterades. Beslut togs om att upphandla en ny bokbuss för vuxna. Meröppet startar på Hertsöns bibliotek och Björkskatans bibliotek och några månader senare även på

Gammelstads bibliotek. Bibliotekets Digidelcenter startar upp ett projekt i samverkan med kommunens Äldresupport. De två stora projekten kring Skaparytan och Digidelcenter fortsätter och avslutas vid årsskiftet, finansierade av den statliga satsningen *"Stärkta bibliotek"*. Utveckling av personalens digitala kompetensutveckling fortsätter i enlighet med projekten. Pandemin drabbar alla verksamheter under våren. Rekrytering av timvikarier sker och med det ett nytt arbetssätt kring bemanning vid frånvaro av ordinarie personal. Biblioteken i Norrbotten står inför ett vägval gällande ett nytt biblioteksdatasystem och valet blir slutligen ett open source-system Koha. Kultur- och fritidsförvaltningen omorganiserar och bibliotekets två biträdande enhetschefer blir enhetschefer på heltid. Den läsförmedlande podden Bokspanarna från Biblioteken i Luleå startar upp. 2021 blir både medieplanen för Biblioteken i Luleå och biblioteksplanen för Luleå kommun 2021–2025 klara och beslutade. Luleå kommun jobbar med Utvecklingsplan Porsön och i samband med det startar utveckling och förändringsarbete på Porsöns bibliotek. Efter diskussioner och dialog avvecklas Kvinno-biblioteksprofilen på Björkskatans bibliotek. Pandemin fortsätter och restriktioner påverkar verksamheten på olika sätt. Kultur- och fritidsnämnden beslutar att avveckla Bergnäset som ett folkbibliotek och det övergår i reducerad form till skolan. Hertsöns bibliotek drabbas av

problem med fukt och mögel i den gamla Hertsöskolan, vilket påverkar arbetsmiljön och verksamheten.

Pandemin gör att digitala möten via Teams blir vanliga. Beslut tas om att flytta Gammelstads bibliotek från lokaler i Stadsöskolan till nya lokaler i centrumbyggnaden. Planering för flytt och renove-

ring påbörjas. Byte av biblioteksdatasystem från Mikromarc till Koha görs vid årsskiftet 2021–2022, vilket påverkar alla folkbibliotek i Norrbotten. I Råneå startas ett förändringsarbete upp kopplat till nedläggningen av Medborgarkontoret som leder till ett utökat uppdrag för Råneå bibliotek och ytterligare en heltidstjänst på Råneå bibliotek. Ett koncept för ungdomar kallat *"Unga biblioteket"* lanseras och blir synligt i bibliotekets marknadsföringskanaler. Enhetschef stadsbiblioteket slutar och ny enhetschef rekryteras.

2022–2023

2022 inviger Gammelstads bibliotek sina nya lokaler i Stadsö centrum efter att biblioteket varit stängt för flytt en period. Hertsöns bibliotek har i början på året en reducerad verksamhet för att från augusti stänga helt, samtidigt påbörjas arbete med den nya byggnaden. Bytet av biblioteksdatasystemet är omfattande och kräver mycket tid och resurser från Biblioteken i Norrbottens systemgrupp och all personal som jobbar i systemet. Restriktionerna från pandemin fortsätter men släpper helt under våren. Det mindre projektet där bibliotek och konsthall samarbetat *"Lär känna ditt bibliotek och konsthall"* avslutas samtidigt som ett nytt projekt på Porsön startar upp *"Läsförmedlande och demokratistärkande samtal"*. Projektet är ett treårigt utvecklingsprojekt som drivs av statliga medel från satsningen på Stärkta bibliotek. Biblioteken får nya fasadskyltar där även minoritetsspråk finns med. Porsön förändras från att vara ett barnbibliotek till att bli ett folkbibliotek för alla åldrar och målgrupper och invigs den 30 september. I bibliotekssverige diskuteras biblioteken som en samhällsviktig funktion och många pratar om vilken roll biblioteken har och kan ha i totalförsvaret. Den nya bokbussen för vuxna invigs den 2 september. 2023 sker en nationell satsning på kompetensutveckling i läsförmedlande arbete för bibliotekspersonal. Biblioteken i Luleå söker pengar från Kulturrådet för *"Läsförmedlaryftet"* och får externa medel för att kunna genomföra en del kompetensutvecklingsinsatser. Hertsöns bibliotek inviger

sina nya tillfälliga modullokaler i mars efter att ha hållit stängt en lång period. Mycket arbete läggs på att få besökarna att hitta tillbaka till sitt bibliotek igen. Hertsön bibliotek blir också en part i DOIT-projektet, ett projekt som drivs av Rädda barnen med hjälp av sociala investeringsmedel. En arbetsgrupp sätts samman för att ta fram ett underlag för ett höjt medieanslag till biblioteken. Stadsbiblioteket får en ny återlämningsmaskin och påbörjar en förstudie till en omflyttning i hela biblioteket samtidigt som möjligheterna till meröppet undersöks. Bokbussarna jobbar med att utveckla sin verksamhet, ser över turlistor och försöker frigöra tid till mer kvalitativt läsfrämjande och arbete med digital delaktighet till besökare. Porsöns bibliotek lanserar en e-tjänst till externa aktörer som vill kunna låna bibliotekets lokaler.

2024-2025

Läsfrämjandelyftet fortsätter under ett andra år med möjligheter till olika kompetensutvecklingsinsatser för bibliotekspersonalen. Porsöns bibliotek utökas med en tredje tjänst och blir genom det likvärdigt de andra enhetsbiblioteken. Gammelstads bibliotek startar upp Bokstart - språknätverk som ett pilotprojekt med medel från Kulturrådet. Porsöns bibliotek

börjar låna ut sina lokaler till externa aktörer och avslutar de tre projektåren under hösten. Kompetensutveckling sker nationellt och regionalt i olika typer av beredskapsfrågor. Arbetet med införande av meröppet i Råneå och upprustning av bibliotekets lokaler i Medborgarhuset påbörjas. Barn- och ungdomsbokbussen påbörjar arbetet med att upphandla en ny bokbuss. Biblioteken i Norrbotten inför en ny reservationsordning som påverkar transporter av böcker mellan biblioteken. Bokstart söks och drivs i hela kommunen som ett stort samverkansprojekt mellan BHV och Förskola och Bibliotek. Revidering av biblioteksplanen pågår. Ny helgbemanningsrulle, mindre antal helger för enhetspersonalen. Samtal och diskussioner kring AI och biblioteken. Arbetet med förbättrad tillgänglighet startar upp på biblioteken. Förarbete kring flytt av Gammelstads lokaler igen. Regional kampanj kring fri åsiktsbildning "Ordet är fritt". Mediestrategisk plan från regionen. Meröppet Råneå startar 1 mars 2025. Ordförandeuppdrag från nämnden att utreda utlån av andra saker än medier på bibliotek. Biblioteken i Luleå har nu 42,5 tjänster inklusive 2 enhetschefer. En ny mediepedagog rekryteras till ledningsstödet för att bl. a. stötta Digidelcenter.

Bilaga 2:

Frågor från de olika enkäterna

Tyck till om biblioteket! (Vuxenenkät Biblioteksplan 2026)

1. Vad tycker du att man ska kunna göra på biblioteket? (Du kan välja flera alternativ)

- ☐ Hitta en bok, böcker i ett ämne, annan information
- ☐ Skriva ut, scanna, kopiera
- ☐ Låna och lämna böcker/medier
- ☐ Få hjälp med bibliotekets egna webbresurser t.ex. e-böcker och databaser
- ☐ Få digital handledning med e-tjänster, mobiler, surfplattor, datorer
- ☐ Delta i aktiviteter och program
- ☐ Använda biblioteket som en mötesplats/träffpunkt/öppen scen
- ☐ Grupparbeten
- ☐ Tyst läsning för mig själv
- ☐ Läsa och låna tidningar/tidskrifter
- ☐ Få samhällsvägledning
- ☐ Få boktips
- ☐ Få turistinformation eller tips på aktiviteter i närområdet
- ☐ Annat

2. Vad skulle göra att du kom oftare till biblioteket? (Du kan välja flera alternativ)

- ☐ Fler aktiviteter med aktivt deltagande
- ☐ Fler böcker/ljudböcker
- ☐ Fler tidningar/tidskrifter
- ☐ Bättre och fler sittplatser
- ☐ Lugnare miljö
- ☐ Mer inspirerande miljö
- ☐ Utökade öppettider

- ☐ Mer digital hjälp/handledning
- ☐ Närmare till biblioteket
- ☐ Fler skapande aktiviteter
- ☐ Fler föredrag och föreläsningar
- ☐ Förbättrad service och personligt bemötande
- ☐ Annat

3. Beskriv ditt favoritbibliotek med 10 ord

4. Hur blir du inspirerad till läsning?
(Du kan välja flera alternativ)

- ☐ Via skyltade böcker i biblioteket
- ☐ När jag pratar med personalen på biblioteket
- ☐ När jag går bland hyllorna i biblioteket
- ☐ När jag kollar på Bibblo.se
- ☐ Från aktiviteter på biblioteket (bokprat, bokcirkel, boksna...)
- ☐ Från sociala medier (facebook, instagram, poddar, tiktok...)
- ☐ Från media (radio, tv, tidningar...)
- ☐ Från vänner och bekanta
- ☐ Annat

5. Vilka av bibliotekets e-tjänster använder du?
(Du kan välja flera alternativ)

- ☐ Webbplatsen Bibblo.se
- ☐ Pressreader (tidningar, tidskrifter online)
- ☐ Biblioappen (e-böcker)
- ☐ Bläddra (e-böcker)

- ☐ Världens bibliotek (e-böcker)
- ☐ Cineasterna (film)
- ☐ Artikelsök
- ☐ Digitala forskarsalen
- ☐ Landguiden
- ☐ Arkiv Digital (släktforskning)
- ☐ Jag använder inte bibliotekets e-tjänster
- ☐ Annat

6. Vad tycker du att biblioteket ska satsa på de närmaste fem åren?

7. Finns det något du saknar på ditt bibliotek idag?

8. Vilket folkbibliotek besöker du oftast?

9. Vilket kön har du?

10. Hur gammal är du?

11. Övriga kommentarer?

Har du andra frågor eller synpunkter till oss?

Vi vill veta vad du tycker!

(Ungdomsenkät Biblioteksplan 2026)

1. Vad är ett bibliotek för dig?

2. Vad skulle du vilja göra på biblioteket?

Vad är ett bra bibliotek tycker du?

(Barnenkät Biblioteksplan 2026)

1. Vad är ett bra bibliotek tycker du?

BIBLIOTEKEN
I NORRBOTTEN
LULEÅ